

Filozofická fakulta Masarykovy univerzity

Procesy knihoven

AKVIZICE, KATALOGIZACE, SPRÁVA FONDU, AUTOMATIZACE

Martin Krčál

VIKBA04 Metody knihovnické práce, podzim 2018

Akvizice

Akvizice

- doplňování knihovního fondu
- vhodná akviziční politika
 - návaznost na další procesy
 - znalost oboru a knihovny
 - znalost cílové skupiny
- koordinovaná akvizice

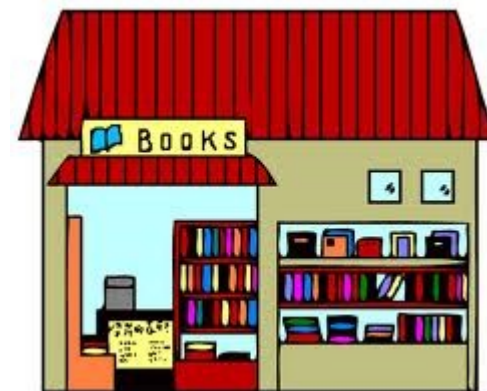

Způsoby akvizice

- nákup
- výměna
- dar
- povinný výtisk
- ostatní

Nákup

- nejčastější
- nově výběrová řízení
 - Zákon č. 137/2006 o veřejných zakázkách
- kde se nakupuje
 - nakladatelství
 - distributor/zprostředkovatel
 - knihkupectví
 - antikvariát

Výměna

- ❑ poč. v 17. století
- ❑ 1886 Bruselská konvence
 - 1921 přistoupila ČR
- ❑ 1958 Pařížské dohody
 - mezinárodní výměna oficiálních a vládních dokumentů
 - mezinárodní výměna publikací všech druhů
- ❑ knihovny, nakladatelství, soukromé osoby
- ❑ evidence výměny

Dar

- ❑ od instituce nebo soukromé osoby
- ❑ dárce stanoví podmínky
 - např. převzetí kompletní soukromé knihovny
- ❑ nebezpečí
 - zastaralé, závadné, reklamní
- ❑ možnost dar odmítnout

Povinný výtisk

- ❑ zákonná povinnost
 - vybrané knihovny
- ❑ vývoj povinného výtisku
 - 1537 František I (FRA)
 - 17.–18.stol. Evropa
 - 1790 zákon o © (USA)
 - 1886 Bernská konvence - mez. dohoda o © (dnes 150+)
- ❑ v ČR zvláštní zákon
 - 37/1995 Sb. o neperiodických publikacích
 - vyhláška MK 156/2003 Sb.

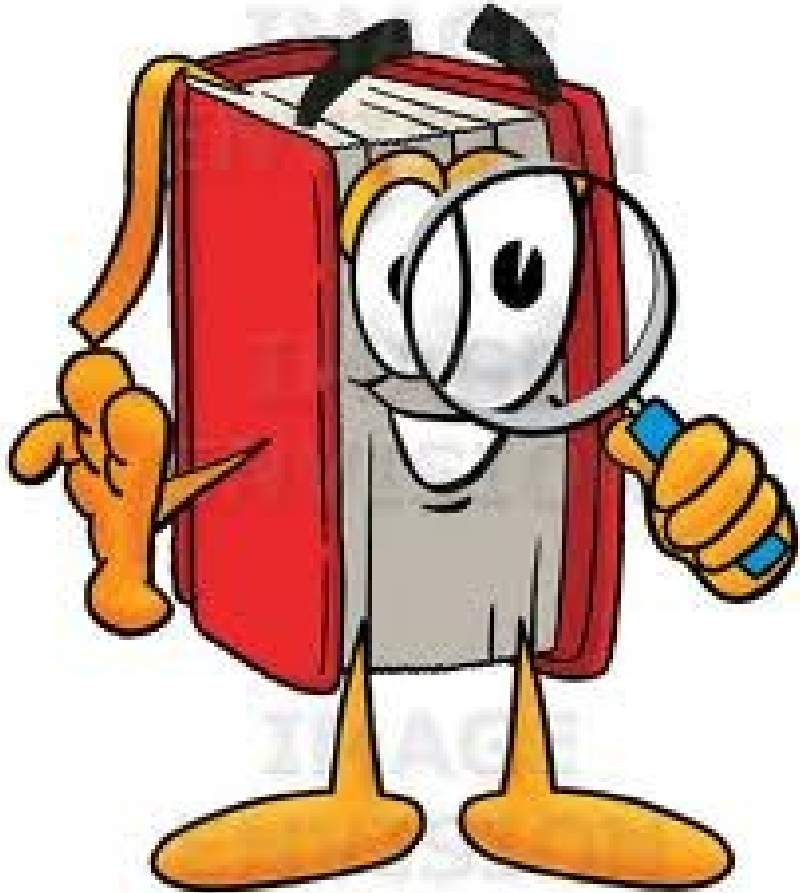

Ostatní zdroje

- z členství v organizacích
- mateřská instituce
- ze služebních cest
- atd.

Činnosti v akvizici

- profilování knihovního fondu
- sledování produkce
- proces objednání do KF
- evidence přírůstků/úbytků

Profilování KF

- ❑ trvalá a stěžejní funkce akvizice
- ❑ optimální struktura a profil fondu

Hledisko profilování

- ❑ tematické - klasifikace v knihovně
- ❑ druhové - druhy dokumentů
- ❑ geografické – významné země dle expertů
- ❑ institucionální – top pracoviště
- ❑ autorské – top autoři oboru
- ❑ životnost – zastarávání dokumentů

Sledování produkce

- ❑ co nakupujeme do knihovny
- ❑ kde najdeme informace

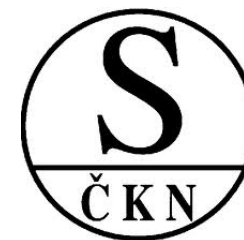

Sledování produkce

- ❑ aktivní a soustavné
- ❑ návštěvy knihkupectví
- ❑ účast na knižních veletrzích a výstavách
- ❑ recenze, literární novinky
- ❑ ediční plány vydavatelů, knihkupců
- ❑ spolupráce s uživateli

Zdroje o novinkách na trhu

- ❑ ediční plány nakladatelů
- ❑ webové stránky nakladatelů
- ❑ České knihy (SČNK)
- ❑ Knihy (týdeník)
- ❑ Ohlášené knihy (NKP)
- ❑ K-revue (měsíčník)
- ❑ Almanach Labyrint (ročenka)
- ❑ Ulrichsweb Directory
 - časopisy

České knižní veletrhy

- ❑ Svět knihy – Praha, květen, mezinárodní
- ❑ LIBRI – Olomouc, listopad
- ❑ Veletrh dětské knihy – Liberec, duben
- ❑ Frankfurter Buchmesse – Frankfurt nad Mohanem, říjen
- ❑ Leipziger Buchmesse – Lipsko, březen

Český trh - zajímavosti

- ❑ Střední trh, +SVK
- ❑ Obvyklý náklad: 3000-5000 výt.
- ❑ Nejvyšší náklad: 60000 výtisků
- ❑ Překlady: 1/3 produkce
- ❑ Cena knihy: průměr 261 Kč
- ❑ Hromadná sleva pro knihovny: 5-10%

Zprostředkovatelé

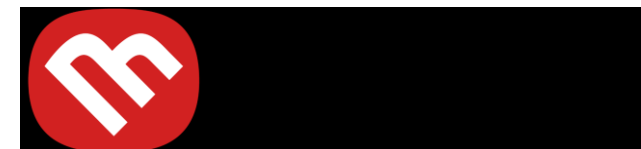
EUROMEDIA®

STARMAN BOHEMIA

Zprostředkovatelé

- ❑ [Starman Bohemia](#) – knihy
- ❑ [Intes](#) – knihy
- ❑ [SUWECO](#) – časopisy
- ❑ Ebsco+Minerva – časopisy
- ❑ [Devar](#) - učebnice
- ❑ [Phoenix Books](#) – knihy, UK
- ❑ [Euromedia Group](#) - knihy

Internetová knihkupectví

Desideráta

- ❑ požadované tituly spadající do profilu knihovny
- ❑ nejen nové věci, ale i starší tituly
- ❑ pravidelná aktualizace
- ❑ návaznost na akviziční systém
 - modul akvizice v KS

Evidence objednávek

- podklad o objednání
 - pro vyloučení duplicit
 - pro účetnictví
- tištěná evidence
- elektronická evidence
- provázání na systémy knihovny
 - AKS, účetní systém, evidenční systémy

Nové knihy na FSS MU

Počet nalezených záznamů: 6629

Začátek

	Název	Autor	Zdroj	Objednal	Dodavatel	Cena	Zakoupeno		
K	Můžeš změnit svět	Laszlo	náhrada za ztrátu	student	---	0 Kč	2011-03-01	i	upravit OLD
Q	De-centring western sexualities	Kulpa	1111 - odd. genderových...	Nedbálková	Phoenix Bookshop	1800 Kč	0000-00-00		upravit OLD
Q	Dialectics of shopping	Miller	1111 - odd. genderových...	Nedbálková	Phoenix Bookshop	600 Kč	0000-00-00		upravit OLD
Q	Ethnographic research	Ellen	1111 - odd. genderových...	Nedbálková	Phoenix Bookshop	2300 Kč	0000-00-00	i	upravit OLD
Q	Interpretive ethnography	Denzin	1111 - odd. genderových...	Nedbálková	Phoenix Bookshop	1200 Kč	0000-00-00		upravit OLD
Q	Works and lives	Geertz	1111 - odd. genderových...	Nedbálková	Phoenix Bookshop	700 Kč	0000-00-00		upravit OLD
Q	Romance on a global stage	Constable	1111 - odd. genderových...	Nedbálková	Phoenix Bookshop	500 Kč	0000-00-00		upravit OLD
Q	Net sexxx	Waskul	1111 - odd. genderových...	Nedbálková	Phoenix Bookshop	600 Kč	0000-00-00		upravit OLD
K	Ludvik Feigl Čech známý i...	Rychlíková	dar	Šléglová	Národohospodářský ústav...	0 Kč	2011-03-01	i	upravit OLD
K	Ludvik Feigl Čech známý i...	Rychlíková	dar	Šléglová	Národohospodářský ústav...	0 Kč	2011-03-01	i	upravit OLD
K	Daňové zatížení a struktura...	Kotlán	dar	Šléglová	Národohospodářský ústav...	0 Kč	2011-03-01	i	upravit OLD
K	Daňové zatížení a struktura...	Kotlán	dar	Šléglová	Národohospodářský ústav...	0 Kč	2011-03-01	i	upravit OLD
K	Caslin 2010	Homolová	dar	Šléglová	---	0 Kč	2011-03-01	i	upravit OLD

Forma objednávky

- ❑ označení objednávka
- ❑ adresa dodavatele
- ❑ fakturační údaje objedávajícího
 - adresa, IČ, DIČ, kontaktní údaje
- ❑ seznam knih (jednoznačná identifikace)
- ❑ počet výtisků
- ❑ verifikace objednávky
 - razítko, podpis vedoucího knihovny nebo oprávněné osoby, jméno zpracovatele objednávky

Elektronická objednávka

- ❑ vyplnění formuláře u objednávajícího
- ❑ registrace + účet
 - výhodné pro pravidelné objednávky
 - objednávky uloženy v systému dodavatele
 - stav objednávky
 - rychlost
- ❑ vytištění objednávky
- ❑ jednodušší
 - např. odpadá problém identifikace

Urgence objednávky

- ❑ při nedodržení termínu dodávky
- ❑ datum urgency!!!
- ❑ sledování nedodaných dokumentů v AKS nebo interních systémech

Dodání dokumentu

- ❑ příjem dokumentu
 - dodací list
 - faktura
 - průvodní seznam (výměna)
 - darovací seznam (dar)
- ❑ verifikace + kontrola knihy
- ❑ odstranění ze systému objednávek
- ❑ adjustace = označení vlastnictví
- ❑ likvidace faktur = proplacení

Možnosti faktur

- ❑ faktura
- ❑ hotovost
- ❑ paragon nebo daňový doklad
- ❑ kartou
 - v praxi pouze do zahraničí (omezeně)
 - např. Amazon
 - pokud nelze, pak zprostředkovatelé (např. Phoenix Books)

Prvotní evidence

- ❑ přírůstkový seznam
 - hlavní účetní doklad o fondu
 - jednotlivé dokumenty
 - u seriálů pouze celý ročník nebo svazek
 - vyhláška MK ČR č. 88/2002
 - neurčena forma
 - datum zapsání, přír. číslo, způsob nabytí autora, název, místo a rok vydání (včetně případného omezení doby platnosti) + jiné údaje zaručující nezaměnitelnost

- ❑ tištěně x elektronicky

Úbytkový seznam

- hromadné úbytky
- odkaz na samostatný seznam
- ne dokumenty s omezenou dobou platnosti

Save

Z39.50 search

Cancel

Change framework: Default

0

1

2

3

4

5

6

7

8

9

000 ? - LEADER

▲ 00 fixed length control field *

001 ? - CONTROL NUMBER

▲ 00 control field

003 ? - CONTROL NUMBER IDENTIFIER

▲ 00 control field *

005 ? - DATE AND TIME OF LATEST TRANSACTION

▲ 00 control field *

006 ? - FIXED-LENGTH DATA ELEMENTS--ADDITIONAL MATERIAL CHARACTERISTICS--GENERAL INFORMATION

Katalogizace

- [1] G. Willmann, Oxide ceramics for articulating components of total hip replacements, in: L. Sedel, C. Rey (Eds.), Bioceramics, vol. 10, Elsevier, 1997, pp. 123–126.
- [2] H. Liang, B. Shi, A. Fairchild, T. Cale, Applications of plasma coatings in artificial joints: an overview, Vacuum 73 (2004) 317–326.
- [3] A.-S. Loir, F. Garrelie, C. Donnet, J.-L. Subtil, M. Belin, B. Forest, F. Rogemond, P. Laporte, Mechanical and tribological characterization of tetrahedral diamond-like carbon deposited by femtosecond pulsed laser deposition on pre-treated orthopaedic biomaterials, Appl. Surf. Sci. 247 (2005) 225–231.
- [4] J. Fisher, X.Q. Hu, J.L. Tipper, T.D. Stewart, S. Williams, M.H. Stone, C. Davies, P. Hatto, J. Bolton, M. Riley, C. Hardakar, G.H. Isaac, G. Berry, E. Ingham, An in vitro study of the reduction in wear of metal-on-metal hip prostheses using surface-engineered femoral heads, Proc. Inst. Mech. Eng., Part H: J. Eng. Med. 216 (2002) 219–230;

Autoři	• Holzner, Steven, 1957-
Název	• RSS : automatické doručování obsahu vašich WWW stránek
Název originálu	• Secrets of RSS Česky
Vydání	Vyd. 1.
Místo vyd.	• Brno :
Nakladatel	• Computer Press ,
Rok vyd.	• 2007 .
Rozsah	278 s. : il. ; 23 cm
ISBN	9788026114797 (brož.)
Poznámka	Převážně přeloženo z angličtiny Obsahuje rejstřík
Předmět.heslo	• internetové zdroje • WWW stránky • WWW technologie • RSS technologie
Forma a žánr	• příručky
Autoři,ost.	• Šindelář, Jan, 1978-
Jednotky(signatura)	Všechny jednotky
Jednotky-DK	Fakulta informatiky
Jednotky-DK	Fakulta sociálních studií

Katalogizace

- zpracování/popis fondů
- umožňuje vyhledání dokumentů
- výsledek procesu katalogizace:
 - bibliografický záznam (např. ČNB)
 - katalogizační záznam

Bibliografický x katalogizační

- ❑ bibliografický záznam
 - informuje o existenci dokumentu
 - neinformuje o umístění dokumentu

- ❑ katalogizační záznam
 - záznam v katalogu knihovny
 - odkaz na umístění ve fondu
 - odkaz na knihovnu (sigla)

- ❑ **úkol:** zjistěte siglu své knihovny

Autoři	● Holzner, Steven, 1957-
Název	● RSS : automatické doručování obsahu vašich WWW stránek
Název originálu	● Secrets of RSS Česky
Vydání	Vyd. 1.
Místo vyd.	● Brno :
Nakladatel	● Computer Press,
Rok vyd.	● 2007.
Rozsah	278 s. : il. ; 23 cm
ISBN	9788025114797 (brož.)
Poznámka	Převážně přeloženo z angličtiny Obsahuje rejstřík
Předmět. heslo	● internetové zdroje ● WWW stránky ● WWW technologie ● RSS technologie
Forma a Žánr	● příručky
lokace v knihovně, signatura	
Jednotky(signatura)	Všechny jednotky
Jednotky-DK	Fakulta informatiky
Jednotky-DK	Fakulta sociálních studií
SYSNO	000500696

- popisné údaje
- selekční údaje

- [1] G. Willmann, Oxide ceramics for articulating components of total hip replacements, in: L. Sedel, C. Rey (Eds.), Bioceramics, vol. 10, Elsevier, 1997, pp. 123–126.
- [2] H. Liang, B. Shi, A. Fairchild, T. Cale, Applications of plasma coatings in artificial joints: an overview, Vacuum 73 (2004) 317–326.
- [3] A.-S. Loir, F. Garrelie, C. Donnet, J.-L. Subtil, M. Belin, B. Forest, F. Rogemond, P. Laporte, Mechanical and tribological characterization of tetrahedral diamond-like carbon deposited by femtosecond pulsed laser deposition on pre-treated orthopaedic biomaterials, Appl. Surf. Sci. 247 (2005) 225–231.
- [4] J. Fisher, X.Q. Hu, J.L. Tipper, T.D. Stewart, S. Williams, M.H. Stone, C. Davies, P. Hatto, J. Bolton, M. Riley, C. Hardakar, G.H. Isaac, G. Berry, E. Ingham, An in vitro study of the reduction in wear of metal-on-metal hip prostheses using surface-engineered femoral heads, Proc. Inst. Mech. Eng., Part H: J. Eng. Med. 216 (2002) 219–230;

Bibliografické údaje

- ❑ slouží pro identifikaci popisné jednotky
- ❑ oblast údajů:
 - o názvu a odpovědnosti
 - o vydání
 - nakladatelských
 - fyzického popisu
 - o edici
 - poznámek
 - standardního čísla

Dělení bibliografických údajů

- derivované údaje
 - převzaté z dokumentu
- askribované údaje
 - doplněné zpracovatelem záznamu

Selekční údaje

- slouží pro vyhledání dokumentů
- dělení
 - jmenné
 - věcné

Katalogizační pravidla

- soubor pravidel, metodických pokynů a zásad pro výběr a formalizaci údajů v katalogizačním a bibliografickém záznamu
- cíle katalogizačních pravidel:
 - původně pokyny a zásady pro vytváření a organizaci katalogu jmenného, předmětového, popř. i systematického.
 - dosažení jednotnosti (předpoklad k výměně záznamů)

Vývoj katalogizačních pravidel v Č(S)R

- 1921
 - Tobolka – Pravidla jimiž se řídí budování abecedního seznamu jmenného
- 1925
 - Borecký – Pravidla katalogu základního (lístkového abecedního seznamu jmenného) s dodatkem popisu spisů drobných
- 1950
 - Prozatimní pravidla abecedního seznamu jmenného
- 1959
 - Nádvorník a kol. – Pravidla jmenného katalogu

Vývoj katalogizačních pravidel v Č(S)R

- 1960
 - Pravidla jmenného katalogu pro střední a menší knihovny
- 1964
 - ČSN 01 0195 Bibliografický (dokumentační) a katalogizační záznam
- 1969
 - Nádvorník a kol. – Pravidla jmenného katalogu (2. vydání)
- 1971
 - Horák, Urbánková, Wiždálková – Speciální pravidla pro popis starých tisků, prvotisků a rukopisů

Vývoj katalogizačních pravidel v Č(S)R

- 1972
 - Vodičková a kol. – Pravidla jmenného záznamu speciálních dokumentů a analytického popisu
- 1988
 - ČSN 01 0168 Tvorba jmenného záhlaví
- 1992
 - ČSN 01 0195 Bibliografický záznam
- 90. léta = implementace mezinárodních norem
 - 1993-98 - české překlady ISBD
 - 1994 – český překlad AACR2R
 - 1996 – stanovená národních standardů ISBD(G), AACR2
 - 2015 – přechod na RDA

ISBD pravidla – bibliografický popis

- ❑ ISBD(G) – všeobecný popis (1993)
- ❑ ISBD(M) – monografie (1993)
- ❑ ISBD(A) – staré tisky a prvotisky (1997)
- ❑ ISBD(CM) – kartografické dokumenty (1997)
- ❑ ISBD(NBM) – neknižní dokumenty (1996)
- ❑ ISBD(ER) – e-zdroje (1998)
- ❑ ISBD(PM) – tištěné hudebniny (1997)
- ❑ ISBD(CR) – seriály a jiné periodické publikace (2002)

Mezinárodní pravidla ISBD

□ hlavní cíle

- všeobecná srozumitelnost záznamu
- výměna záznamů/sdílení záznamů
- převod záznamů do strojem čitelné podoby

□ co řeší ISBD

- specifikace údajů
- pořadí
- interpunkci

Druhy katalogizace

□ jmenná

- bibliografické údaje (autor, název, vydání, vydavatel, rok)

□ věcná

- popis obsahu dokumentu = o čem dokument je
- témata, kterými se dokument zabývá

Jmenný popis

- ❑ katalogizační pravidla
 - AACR2 (do 2015), RDA (od 2015)
- ❑ MARC21
- ❑ jmenné selekční údaje
- ❑ předepsané prameny popisu

Věcný popis

□ obsah dokumentu

□ selekční jazyky

➤ předmětové

❖ postkoordinované (klíčová slova)

❖ prekoordinované – předem daná pravidla tvorby (předmětová hesla, tezaury)

➤ systematické (klasifikace - MDT, DDC)

➤ metoda konspektu

❖ význam v akvizici

❖ tematická mapa fondu

❖ ukázka použití metody konspektu v NK ČR

Authority

☐ autoritní rejstříky

➤ Národní autority ČR ([info](#), [databáze](#))

- ❖ jmenné (např. autoři)

- ❖ věcné (tematické, geografické a formální autority)

➤ [VIAF](#) (OCLC)

- ❖ mezinárodní, součástí i NA

Trendy v katalogizaci

- popis elektronických dokumentů, výzkumných dat,...
 - metadata
 - podpora nových rozhraní vyhledávání
- standardizace
 - podpora mezinárodních standardů
- sdílená katalogizace

Sdílená katalogizace

- ❑ kooperační činnost knihoven při vytváření bibliografických záznamů
- ❑ v ČR posun ⇔ přebírání záznamů
- ❑ proces přebírání záznamu:
 - vyhledání záznamu
 - stažení záznamu
 - úprava záznamu
 - uložení ve vlastním systému
- ❑ výhody x nevýhody

Technické předpoklady sdílené katalogizace

- stejný komunikační protokol
 - není nezbytné, ale vhodné
 - u nás nejčastěji Z39.50
- shodné kódování
 - UTF-8 (CP1250, ISO 8859-2, CP 859)
- podpora standardů
 - v ČR převažuje formát MARC21
 - podmínkou podpora pravidel RDA

Organizační předpoklady SK

- ❑ shodná úroveň katalogizace
 - úroveň záznamů u dodávající knihovny by neměl být nižší
- ❑ shodná katalogizační pravidla
 - v ČR není problém
- ❑ shodné věcné třídění
 - MDT + jiný dle dohody spolupracujících knihoven
- ❑ shodná práce s autoritami

Další informace

- ❑ VIKBA10 Knihovnické systémy a standardy
- ❑ VIKBA11 Selekční jazyky

Organizace knihovního fondu

- ☐ druhy dokumentů
- ☐ práce s fondem
- ☐ značení fondů

Knihovní fond

- ❑ organizovaný soubor dokumentů (k.j.)
- ❑ plánované budování
- ❑ vyznačeno vlastnictví knihovny
 - např. signatura, razítko organizace
- ❑ typ a funkce knihovny
 - veřejná x VŠ knihovna
- ❑ cílová skupina
 - počet, složení

**Jaké druhy dokumentů
mohou být v knihovně???**

Složení knihovního fondu

☐ Monografie

- knihy (beletrie, odborná literatura, populárně-naučná literatura)

☐ Seriálové dokumenty

- seriály (noviny a časopisy, ročenky, periodické sborníky, výroční zprávy)
- integrační zdroje (průběžně aktualizované dodáváním nových částí, např. publikace z volných listů)

☐ Šedá literatura

- vysokoškolské kvalifikační práce, sborníky,...

☐ Kartografické dokumenty

- mapy, plány, atlasy

☐ Hudebniny

- noty, zpěvníky

☐ Zvukové dokumenty

- Hudební CD, CD s mluveným slovem (audioknihy)

☐ Audiovizuální dokumenty

- filmy

☐ Elektronické zdroje

- databáze, e-časopisy, e-knihy,...

Vlastnosti KF

- dynamičnost
- reflexe požadavků čtenářů
- problematika životnosti informací
- forma dokumentů
- prostory knihovny

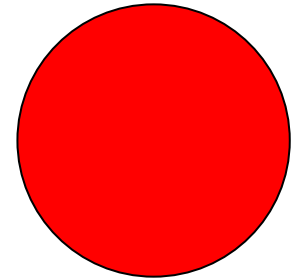
Přístupnost fondu

- ❑ volně přístupný fond **x** po objednání
- ❑ výhody, nevýhody

Status dokumentů v KF

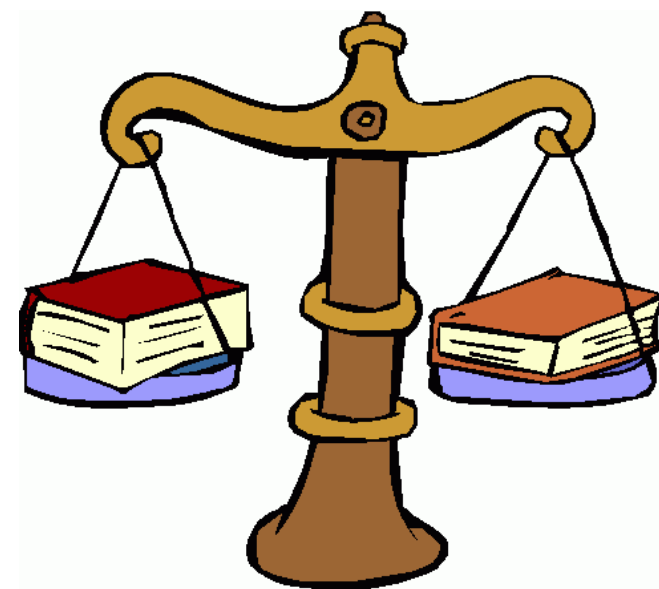
- absenční
 - krátkodobé, klasické, dlouhodobé výpůjčky
- prezenční
 - dostupné v knihovně, výpůjčky přes noc

Práce s knihovním fondem

= linka zpracování:

- doplňování
- přemísťování
 - např. sklad, pobočka, jiná oborová skupina
 - statistiky výpůjček
 - katalog, AKS
- vyřazování

Vyřazování z KF

- ❑ odstranění knih. jednotek z fondu
 - katalog AKS, úbytkový seznam
- ❑ důvody:
 - zastaralý obsahu, poškození, ztráta
- ❑ nabídkový seznam
 - partnerské knihovny
 - konference Knihovna
 - antikvariáty
 - čtenáři (symbolický poplatek nebo zdarma)
 - sběrný dvůr (až 2Kč/kg)

Revize knihovního fondu

Revize knihovního fondu

- ❑ Knihovní zákon (257/2001 Sb.)
 - §16 Evidence a revize knihovního fondu
- ❑ Cíl = zjištění skutečného stavu fondu

Fond	Frekvence
do 100 000	5 let
100 001 - 200 000	10 let
200 001 - 1 000 000	15 let
1 000 001 - 3 000 000	5% fondu/rok
3 000 000+	200 000 k.j./rok

Revize KF

- ❑ Mimořádná revize
 - nařízení nadřízeného orgánu, změna pracovníka, násilné vniknutí, nalezení knih mimo knihovnu
- ❑ Namátková a zkrácená revize
- ❑ Forma revize:
 - porovnání s přírůstkovým seznamem
 - porovnání s místním seznamem
- ❑ Komise (2+ členové)

Výsledky revize a řešení problémů

- ❑ nedohledané knihy
 - odpisy, nahrazení
- ❑ knihy nejsou zapsány
 - neprodleně zapsat
- ❑ přírůstkový seznam není správně veden
 - opravit
- ❑ nalezení chybějících knih
 - přesun na správné místo, změna statusu
- ❑ objevení zastaralých knih
 - odpis

Protokol o revizi

- ❑ rozsah a doba revize
- ❑ druh seznamu
- ❑ členové revizní komise
 - + kdo se na revizi podílel
- ❑ seznam chybějících knih
- ❑ návrhy opatření
- ❑ poškozené, chybějící knihy
 - provozní změny

Revize KF

- supervize
 - dohledávání chybějících knih
- odpisy bez řízení o náhradě škody
- do 0,5% výpůjček
 - jinak úhrada škody institucí + správní řízení s osobou odpovědnou za fond
- technické zabezpečení revize
 - čtečky čárových kódů
 - technologie RFID
 - ruční

Značení dokumentů ve fondu

- signatury
- lokační a orientační funkce
- informační systém knihovny
 - popisky regálů
 - navigace v knihovně

Stavění fondu

- jaké druhy stavění fondu znáte?
- kdy je vhodné je použít?
- máte oblíbené signatury

Stavění fondu

- ❑ pořadové číslo
- ❑ abecední
 - autor, název (beletrie)
- ❑ oborové
 - skupiny, klasifikace
- ❑ geografické
- ❑ jazykové
- ❑ formátové, druhové

Stavění fondu

□ kombinace

- FF MU - MDT + autor
- ESF MU - skupina + číslo
- FSS MU - skupina, pořadové číslo, indexy
- GeoÚ PŘF UK - formát, skupina, číslo, indexy

□ barvy

Ochrana knihovního fondu

- vlivy prostředí
- živelné pohromy
- technologie

Definice

☐ Ochrana fondu

- běžné činnosti, skladování, uchovávání, zabezpečení, kvalifikace knihovníků,...

☐ Konzervace fondu

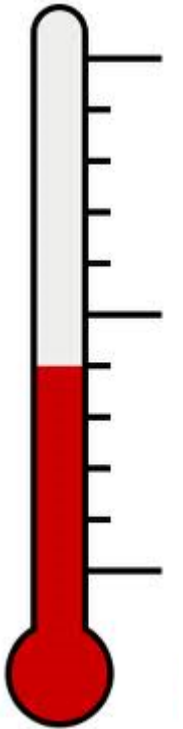
- specifické činnosti, ochrana proti degradačním procesům, poškození a zkáze

☐ Restaurování fondu

- činnosti vedoucí k vylepšení stavu fondu (čas, živelné pohromy, používání,...)

Teplota a vlhkost

- ❑ udržovat stálé podmínky
- ❑ nižší teplota
 - knihy x čtenář
 - kompromis 16-21°C
- ❑ vlhkost 40-60%
- ❑ kontrola přístroji, klimatizace, odvlhčovače, větrání
- ❑ problém ve skladech
 - vyšší vlhkost, plísně

Světlo

- ❑ nepřítel knihovního fondu
 - škodí umělé i přirozené
- ❑ co nejnižší intenzita světla
 - 50 luxů ve výstavních prostorách
 - sklady tma
- ❑ žaluzie a UV filtry na oknech
- ❑ žárovky lepší než zářivky
 - mezi regály každé 2m 1x40-60W
 - v uličce každé 4-5m 1x75W
- ❑ problematika starých tisků

Prach a znečištěné ovzduší

- problematický prach
 - kyselost papíru
- pravidelné vysávání
- zabezpečení oken, klimatizace, cirkulace vzduchu
- prašnost ve skladu
 - těsnost regálů, protiprachové manžety

Živelné pohromy

- ☐ voda
- ☐ oheň
- ☐ válečné konflikty
- ☐ evakuační plán

Voda

- ❑ povodně, vodovodní havárie, zatíkáání
- ❑ zvýšení vlhkosti
- ❑ obrana
 - stavění budov mimo záplavová území
 - knihovny ve vyšších patrech
 - vzácné knihy ve vyšších patrech
- ❑ zmrazování fondů

Oheň

- ❑ protipožární plán
- ❑ hasicí přístroje
- ❑ nouzové východy
 - dobře označené
 - uvolněné

Biologické faktory

- brouci, plísně, hlodavci
- souvisí s prostředím
- dezinfekce (Savo)
- dezinfekce
- deratizace

Krádeže

- krádeže dokumentů, techniky
- minimalizovat nebezpečí krádeží
- vhodné rozmístění služeb
 - stálý dozor
- dostatečné personální zabezpečení
- šatny, odkládací prostory
- kamerový systém (ano x ne)
- ideální 1 vchod/východ
- zabezpečení oken

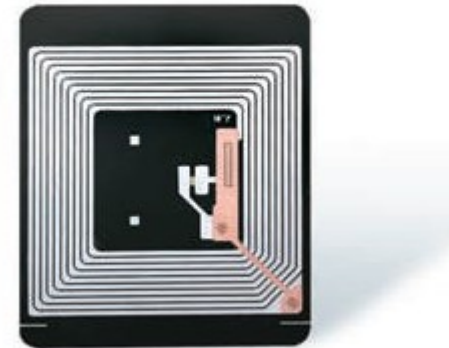

Zabezpečení dokumentů proti krádeži

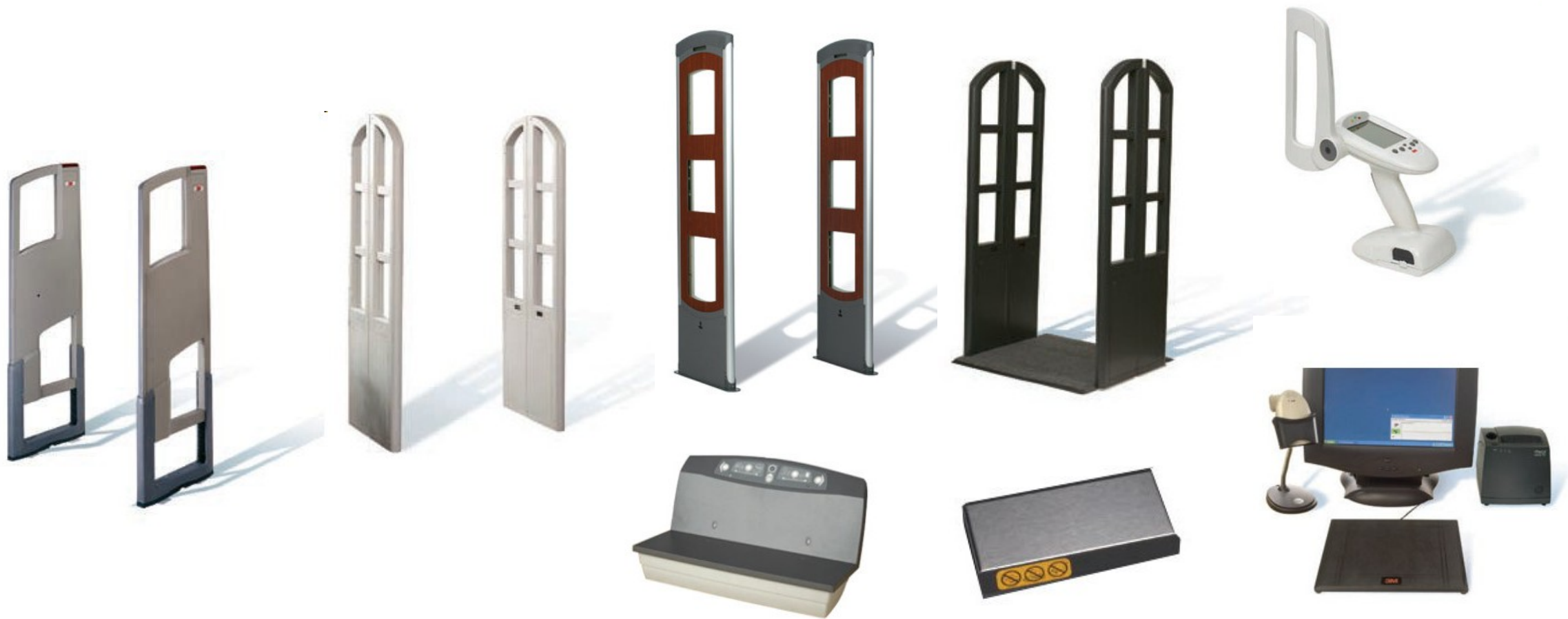
- magnetické proužky
- RFID čipy

X

Detekční brány + de/aktivátory

Speciální dokumenty

- jak je chránit
 - staré tisky
 - mikrofiše
 - fotografie

Automatizace

- ICT a standardy
- knihovní systémy
- informační systémy
- další systémy
- propojování systémů

Automatizace

- ❑ integrace nových komunikačních technologií a výpočetní techniky
 - do knihoven a informačních středisek
 - cíl: zefektivnění a racionalizace činnosti
- ❑ zavádění a správa automatizovaných knihovnických systémů (AKS)
 - 2. pol. 90. let
 - často zúženo na OPAC a katalogizaci
- ❑ implementace standardů
- ❑ sdílení dat
 - např. souborné katalogy, sdílená katalogizace

Digitalizace

- ☐ proces
- ☐ technologie
- ☐ standardy
- ☐ workflow
- ☐ digitální knihovny

Digitalizace

- ❑ proces převodu tištěných dokumentů do elektronické podoby
- ❑ aktuální téma v knihovnách
- ❑ důvody
 - ochrana kulturního dědictví
 - záložní kopie
 - větší dostupnost literatury

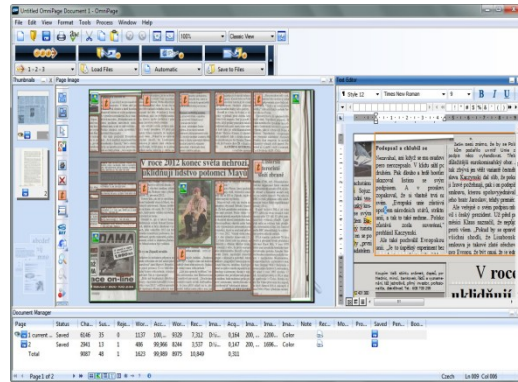
Proces digitalizace

- výběr dokumentů
- příprava workflow
- volba vhodného zařízení
- převod do digitální podoby
 - úprava na PC
 - OCR, ořezání, otočení, srovnání zkosení, zvýšení kontrastu, jasu, úprava barev,...
 - uložení do výstupního formátu

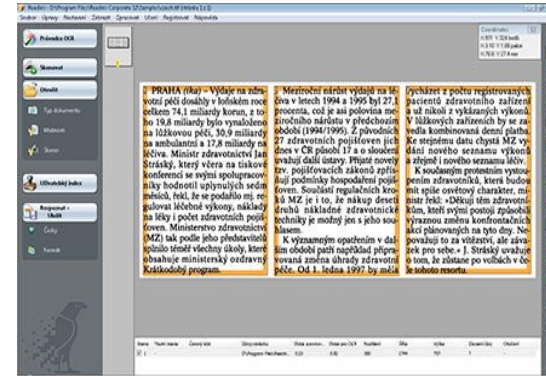
OCR = Optical Character Recognition

- ❑ automatické rozpoznávání textu
 - obrazová předloha
 - analýza znaků
 - porovnání s DB (znaky, slova)
 - rozpoznávání ručně psaného písma
- ❑ kvalita OCR
 - přesnost rozpoznání
 - kvalita předlohy
- ❑ OCR pro národní jazyky

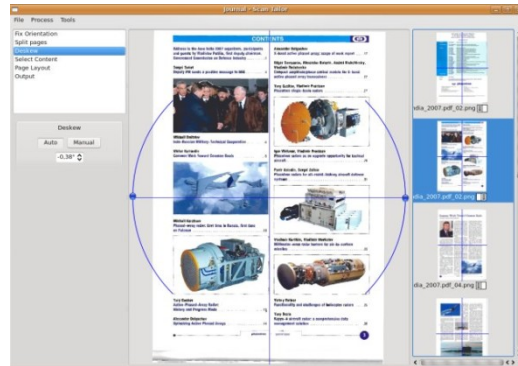
OmniPage

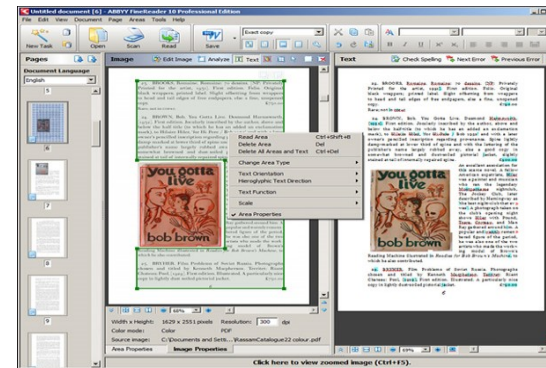
Readiris

ScanTaylor

Abby Fine Reader

Ruční a tužkové skenery

Siberian tiger
The Siberian tiger (*Panthera tigris altaica*), also known as the Amur, Manchurian, Altai, Korean, North China or Ussuri tiger is a subspecies of tiger which once ranged throughout Western, Central Asia and eastern Russia, though it is now completely confined to the Amur-Ussuri region of Primorsky Krai and Khabarovsk Krai in far eastern Russia, where it remains protected. It is the biggest cat

<https://youtu.be/YnbhLStChMc>

Plochý skener

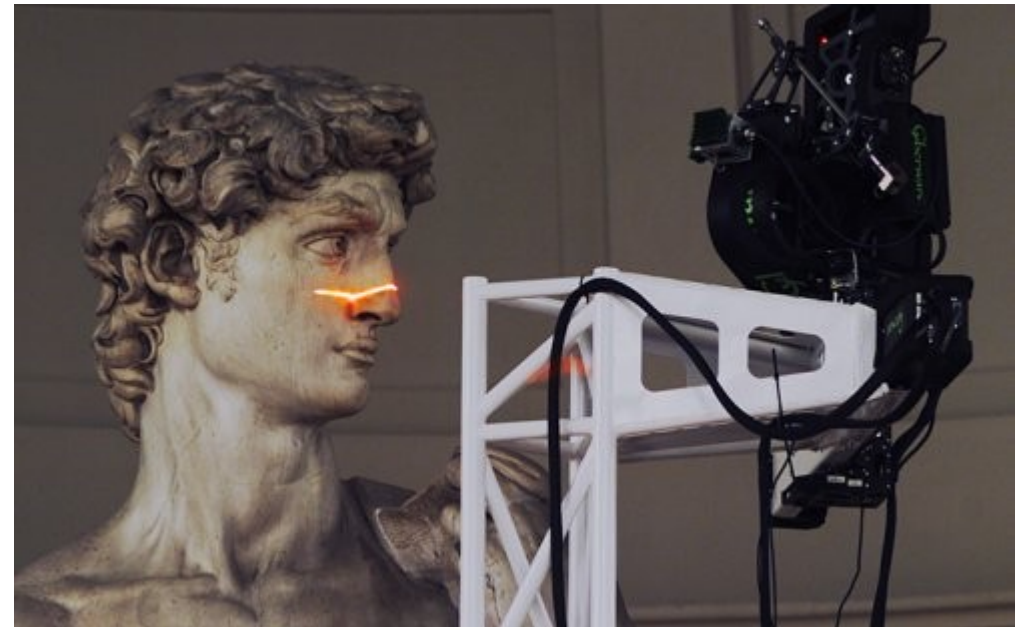

Rotační skener

3D skener

- tvorba 3D modelů

Knižní skener

Úložiště/repositář

- ❑ volba vhodného SW/HW řešení
- ❑ volba vhodného formátu
 - TXT, PDF, DjVu, PNG, JPG, TIFF, ePub, XML,...
- ❑ základní požadavky
 - bezpečnost
 - dlouhodobá udržitelnost
 - zálohování úložiště

LTP = long term preservation

- dlouhodobé uchování dokumentů
- digitální objekty
 - nebudou nikdy ztraceny nebo poškozeny
 - jsou důvěryhodné
 - je možné je vždy najít
 - je možné jim vždy rozumět i přes problémy zastarávání technologií

Strategie LTP

□ emulace

- uchovávání digitálních objektů s originálním SW i operačním systémem

□ migrace

- konverze do novějších formátů

Metadata

- data o datech
 - strukturovaná data, která nesou info o dokumentech
 - zejména ve vztahu k e-dokumentům
- jsou součástí zdroje
 - např. metatagy v HTML
- metadatové formáty
 - Dublin Core, MARCXML, MODS, METS, TEI, EAD,...

Druhy metadat

- popisná
 - údaje o tvůrcích, názvu, vydavateli, roku vydání,...
- administrativní
 - archivační = původ a historie objektu,...
 - technická = formát, komprese, velikost souboru,...
 - právní + přístupová = jak nakládat s dokumentem
- strukturální
 - info o vnitřní struktuře digitálního objektu

Národní digitální knihovna

<http://www.digitalniknihovna.cz>

The screenshot displays the user interface of the National Digital Library (Národní digitální knihovna). The top navigation bar includes the site name, a search bar with the placeholder text "Hledat v digitální knihovně", and a language selector set to Czech. A left sidebar provides navigation options: "Moravská zemská knihovna", "DOMŮ", "SBÍRKY", "INFORMACE", "HLEDAT", "PROCHÁZET", "FACEBOOK", and "GOOGLE+", along with a button "To se mi líbí 414 Sdílet".

The main content area is divided into two sections: "Mohlo by se vám líbit" (You might like) and "Veřejně dostupné novinky" (Publicly available news). Each section contains a grid of book and document thumbnails with their titles, authors, and dates.

Mohlo by se vám líbit

- Šachy** by Činčera, Josef K., 1923. [Kniha](#)
- Rašple: humoristický list dělného lidu :...** by Autor neuveden, 1890-1924. [Noviny a časopisy](#)
- Oh, Kay! Clap yo' hands : fox trot. Do...** by Gershwin, George, 1914. [Zvukové nahrávky](#)
- Davidova houpačka** by Autor neuveden, 1926-1931. [Noviny a časopisy](#)
- Malovaná mládež: humoresky ze života...** by Zýbal, František, 1941. [Kniha](#)
- Lidové noviny** by Autor neuveden, 1893-1945. [Noviny a časopisy](#)
- Ideály humanitní: (několik kapitol)** by Masaryk, Tomáš, 1919. [Kniha](#)
- Stát československý** by Machát, František, 1918-1920. [Mapa](#)
- Máj** by Mácha Karel Hynek, 1896. [Kniha](#)
- Když slunéčko svítí : verše** by Rais, Karel Václav, 1889. [Kniha](#)
- Jak se dělá divadlo?: nezbytná příručka pr...** by Mahen, Jiří, 1921. [Kniha](#)
- Rovnost : list sociálních demokrat...** by Autor neuveden, 1885-1928, 1945-2001. [Noviny a časopisy](#)

Veřejně dostupné novinky

- Výroční zpráva státního reálného...** by Autor neuveden, 1939-. [Noviny a časopisy](#)
- ... výroční zpráva zemské vyšší reálné...** by Autor neuveden, 1900-1948. [Noviny a časopisy](#)
- Jahres-Bericht der deutschen Landes...** by Autor neuveden, 1892-1926. [Noviny a časopisy](#)
- Výroční zpráva odborných...** by Autor neuveden, 1938-19-. [Noviny a časopisy](#)

ProQuest

Správa e-zdroju

Search tips

Full text Scholarly Journals

Advanced search

Search subject areas [List view](#)

propagace

školení

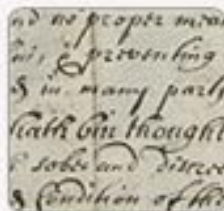
The Arts

Business

Health &
Medicine

History

Literature &
Language

News &
Newspapers

Science &
Technology

Social Sciences

Learn about the all-new ProQuest platform

- Search the online Help.
- Learn about search syntax changes in the new ProQuest.
- Discover answers to common questions at ProQuest's Product Support Center.
- Got an uncommon question? Contact our Customer Support Team.

Akvizice EIZ

- ❑ nákup zdrojů
- ❑ sledování produkce a trendů
- ❑ zkušební přístup
- ❑ zohlednit požadavky uživatelů
- ❑ zohlednit statistiky
- ❑ producenti a zprostředkovatelé – např. AiP, Suweco

Propagace EIZ

- školení uživatelů
- návody a manuály
- osobní konzultace uživatelům
- integrace do výuky
- školení, semináře a konference
 - Inforum

Statistiky, evidence činnosti

Nevěřím žádné
statistice,
kterou jsem sám
nezfalšoval.

WINSTON CHURCHIL

Nejsou důležitá data,
ale jejich správná
interpretace!

Statistiky v knihovnách

- ❑ roční výkaz knihovny
 - akademické knihovny
 - veřejné knihovny

- ❑ deník knihovny
 - evidence kulturních akcí veřejné knihovny
 - podklad pro roční výkaz

- ❑ metodika pro měření virtuálních návštěv

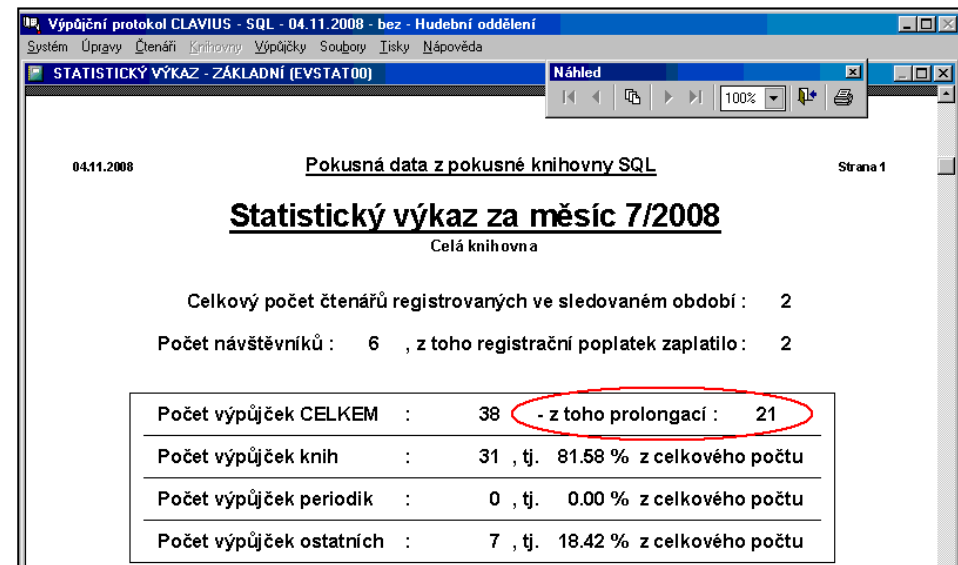
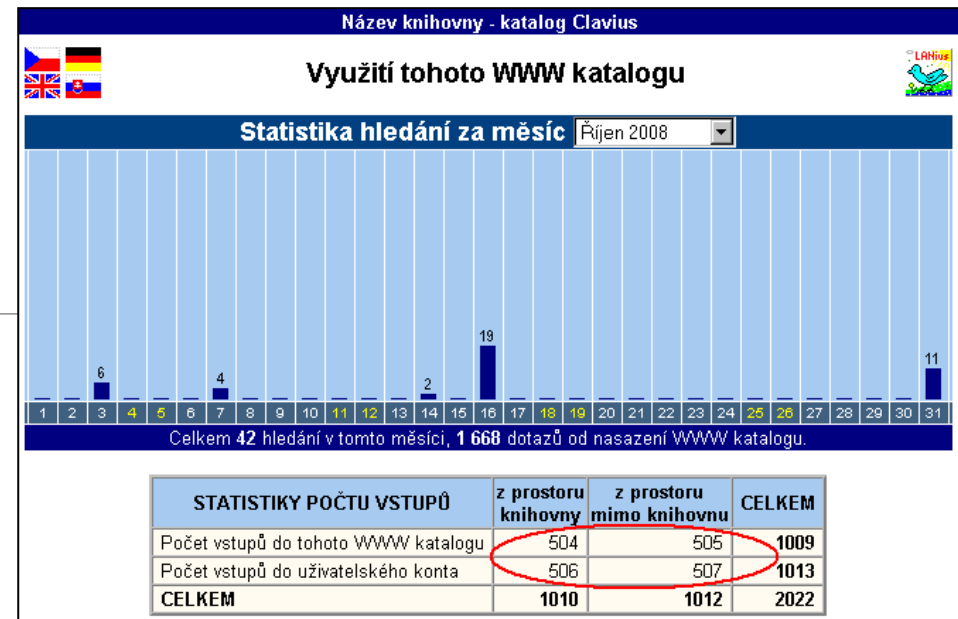
- ❑ více informací na webu NKP

Možnosti výstupů

Roční statistika Ústřední knihovny FSS

Za rok: 2011

Měsíc	Uživatelé		Vypůjčky				MVS		MMVS		Kopie		Ostatní		
	Čtenáři	Registrace	Absenční	Prezenční	Přes noc	Selfcheck	z UK	do UK	z UK	do UK	Knihovnici	Celkem	Rešerše	Vzdělávání	Konzultace
leden 2011	16650	31	4091	6851	361	502	32	9	1	0	0		0	0	0
únor 2011	11946	44	3612	4866	169	388	36	29	0	0	0		0	1	0
březen 2011	22129	32	4665	12652	281	526	40	30	1	0	0		0	10	0
duben 2011	19372	19	4320	11244	503	418	20	25	0	0	0		0	8	0
květen 2011	21459	15	3766	9126	415	536	13	13	0	0	0		0	1	0
červen 2011	12552	8	3460	4325	208	327	15	5	1	0	0		0	0	0
červenec 2011	1117	4	944	453	32	18	16	8	0	0	0		0	0	0
srpen 2011	0	0	0	0	0	0	24	25	0	0	0		0	0	0
září 2011	8845	354	3456	3035	140	252	13	10	1	1	0		0	13	0
říjen 2011	21361	154	4483	9092	257	548	38	27	1	0	0		0	3	0
listopad 2011	9539	48	1952	4307	107	228	15	6	0	0	0		0	8	0
prosinec 2011															
Celkem:	144970	709	34749	65951	2473	3743	262	187	5	1	0		0	44	0

Benchmarking

- nástroj strategického managementu
 - vznik – 80. léta Xerox
- srovnání s jinými knihovnamí
 - zlepšení praxe
 - efektivnost služeb
 - kvalifikace a schopnosti zaměstnanců
 - potřeby uživatelů
 - podklady pro zřizovatele
- uplatnění nejlepších výsledků ve vlastní knihovně

Dělení benchmarking u

Druhy benchmarkingu

- ❑ **konkurenční** – orientace na produkty a služby, porovnání s přímými konkurenty, velmi náročné
- ❑ **funkcionální** – orientace na jednu nebo více funkce organizace
- ❑ **procesní (generický)** – orientace na konkrétní procesy organizací s podobnou činností (nemusí být konkurenti)
- ❑ **zákaznický** - srovnává poskytované služby a požadavky uživatelů/zákazníků
- ❑ **taktický** - procesy v jednotlivých odvětvích

Další informace o benchmarkingu

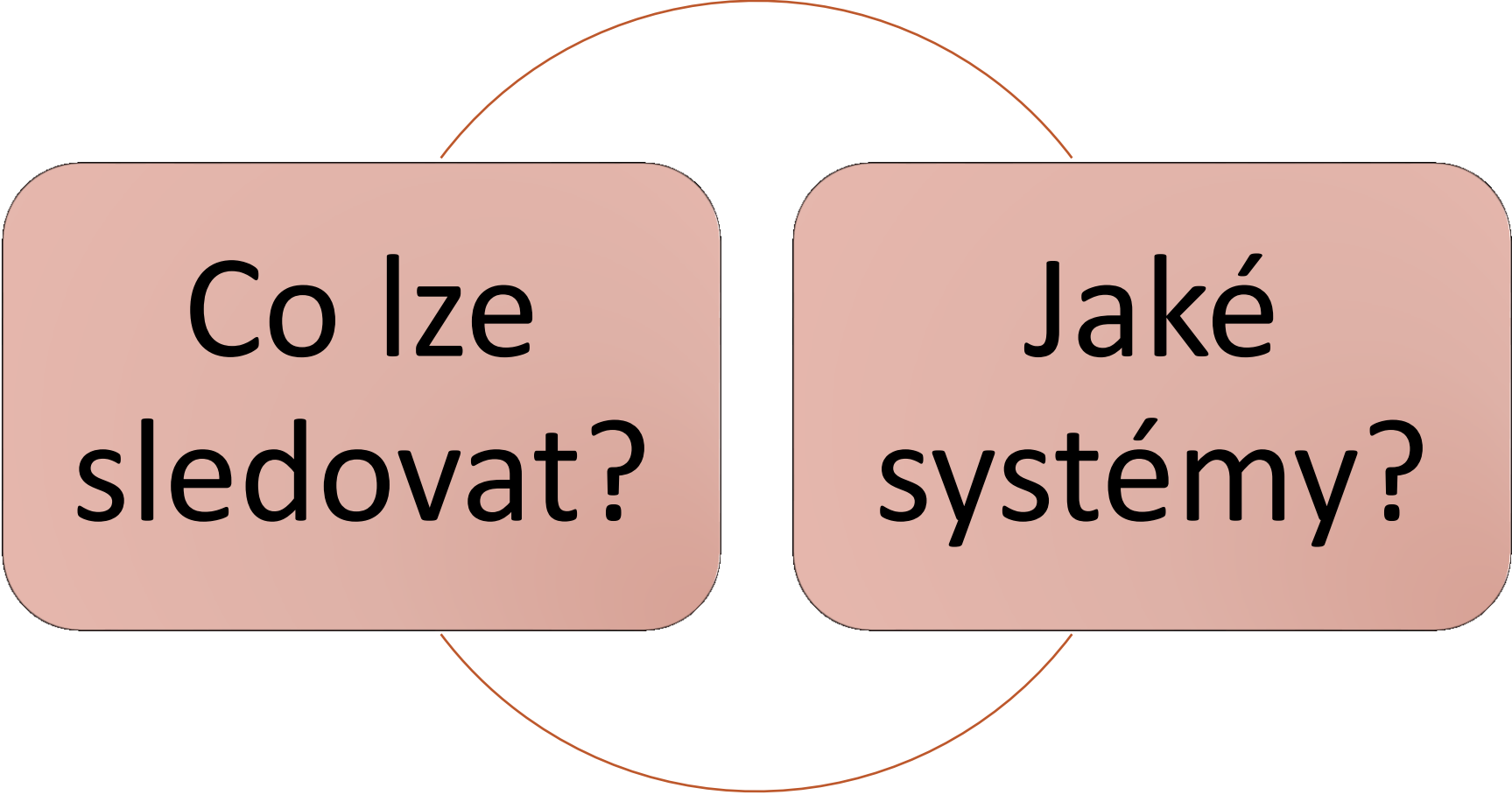
- ❑ Projekt „Benchmarking knihoven“
- ❑ článek Benchmarking knihoven
 - V. Richter
- ❑ přednáška Měření výkonu a činnosti knihoven: projekt Benchmarking knihoven (v rámci Bloku expertů)
 - V. Richter
- ❑ prezentace Benchmarking jako EBL metoda v KUK MU Brno
 - Z. Dohnálková

Akademické knihovny

- projekt pod AKVŠ
- hledání systému
 - LibQual+, BIX, jiný na míru
- nová podoba ročního výkazu AK
 - workshopy odborníků
- řešení v roce 2015??? ne říjen 2018!!!
 - zatím systém pro sběr, chystá se analytika

Další možnosti měření výkonu

- ❑ ROI = return on investments
 - návratnost investic
 - kolikrát se vrátí každá investovaná koruna
 - MěK v Praze
- ❑ datová analytika
 - chování uživatelů v systémech knihoven

Co lze
sledovat?

Jaké
systemy?

• správně vědět

• nástroje používat

Základní oblasti

- ❑ druh knihovny (jakou knihovnu propagujeme)
- ❑ objekt propagace (co chceme propagovat)
- ❑ cílová skupiny (pro koho)
- ❑ cíle propagace (čeho chceme dosáhnout)
- ❑ forma propagace (jak budeme propagovat, jaké nástroje použijeme)
- ❑ místo propagace (kde budeme propagovat)

Co budeme propagovat

- přesně popsat předmět propagace
 - služba - EDD, MVS, kopírování
 - produkt - vlastní katalog, EIZ
 - image - např. změna image knihovny, budování a posílení značky
- znát ho a vědět o něm vše
 - klady i zápory
 - v čem je přínos
 - proč začít používat

Cílová skupina

AKADEMICKÉ

studenti

akademičtí
pracovníci

vedení
fakulty a
univerzity

odborná
veřejnost,
komunita

ZÁKLADNÍ

děti

teenageři

dospělí

senioři

Cíle propagace

- proč propagujeme???
- jaký má být výsledek???
 - dostat do povědomí
 - naučit efektivně využívat
 - lobby u vedení, ZŘIZOVATELE
 - ???

Forma propagace

- ❑ nezanedbávat klasickou propagaci
 - nástěnky, upozornění na dveřích, propagační materiály
- ❑ propagace v online prostředí
 - web knihovny
 - sdílení online
 - ❖ dokumenty ([Issuu](#), [DocStock](#),...), videotutoriály ([Screentoaster](#), [Vimeo](#))
 - blogy, RSS
 - komix, virtuální prohlídky,...
 - obrazovky PC - pronájem ve Zlíně

Propagujeme všude?

NOC S ANDERSENEM 2017

17. ročník mezinárodní akce k podpoře
dětského čtení probíhá na mnoha místech
Čech, Moravy, Slezka, Slovenska, Polska,
Slovinska, Ukrajiny a Českých škol bez hranic.

Patronem 17. ročníku pohádkového
nocování jsou hrdinové Čtyřlístku
a jejich výtvarník Jaroslav Němeček.

Klub dětských knihoven SKIP ČR
a
pořádají v pátek 31. března 2017
Noc s Andersenem 2017
Účast dětí je zapotřebí dopředu domluvit s organizátory.
více na www.nocsandersenem.cz

skip

BRAŇTE KNIHU!

Jak to dobře umíš chovat se, když čteš? - to má ráda!

Jaké je to čtení k slasti, než v ní přivlášeme kosti!

Je to stará historie, maminka ale papír pije.

Jak to lévá v světě všude, pekátko na knihu se klade.

Čert vzal všechny knižní značky, našpuk máme srčky, tpačky?

Máta pěkná moudu bílou kličku a knihu vytváří...

Jak se čte knižka v ráji, dětičky když s ní si hrají!

Prvi, pěti, jen se lepe, v deseti knihu poskete!

Komus vřelino k užítku je, nábytek jí podstavuje.

Také pes má k čtení vlnky, proč však knihu nemá nikdy?

Knihu bez námsky +1000, když jí posetě nikde strážis.

Za to, že jí káleklo chvilu, ejhle jak jí dočítá!

Komunikace

- ❑ e-mail, telefon, formulář na webu,...
- ❑ sociální sítě
 - Facebook, Twitter, Ning, [K4U](#)
- ❑ webové stránky
- ❑ školení, propagační akce, průzkumy
- ❑ osobní setkání - vyučující, open coffee
- ❑ média – lokální, celostátní
 - tiskové zprávy, pozvání do pořadů

PR oddělení

- ❑ velké knihovny
- ❑ zajišťují komunikaci s veřejností, médii,...
- ❑ jednotný vizuální styl, design manuál

ena

Další možnosti propagace?

- guerrilla marketing
 - Guerrilla Readers
- geolokace
 - geocaching, Gowalla, Foursquare
 - NYPL, LoC
- slevové portály
- něco jiného???

Místo propagace

- prostory knihovny
- mimo knihovnu
- online prostředí
- možnost kombinace

Jak čteme?

1938

1939

1926

1929

1922

1924

1914

1915

1916

1917

1918

1919

1920

1921

1922

1923

1924

1925

1926

1927

1928

pro Vás připravili

KNIHOVNU U VODY

V areálu moravskotřebovského aquaparku je umístěna po celou letní sezónu knihovnička plná vyřazených knih a časopisů. Čtete, vyměňujete, půjčujete nebo si knížky odnese domů.

CREATIVE
CITY
SYDNEY

CITY
OF
SYDNEY

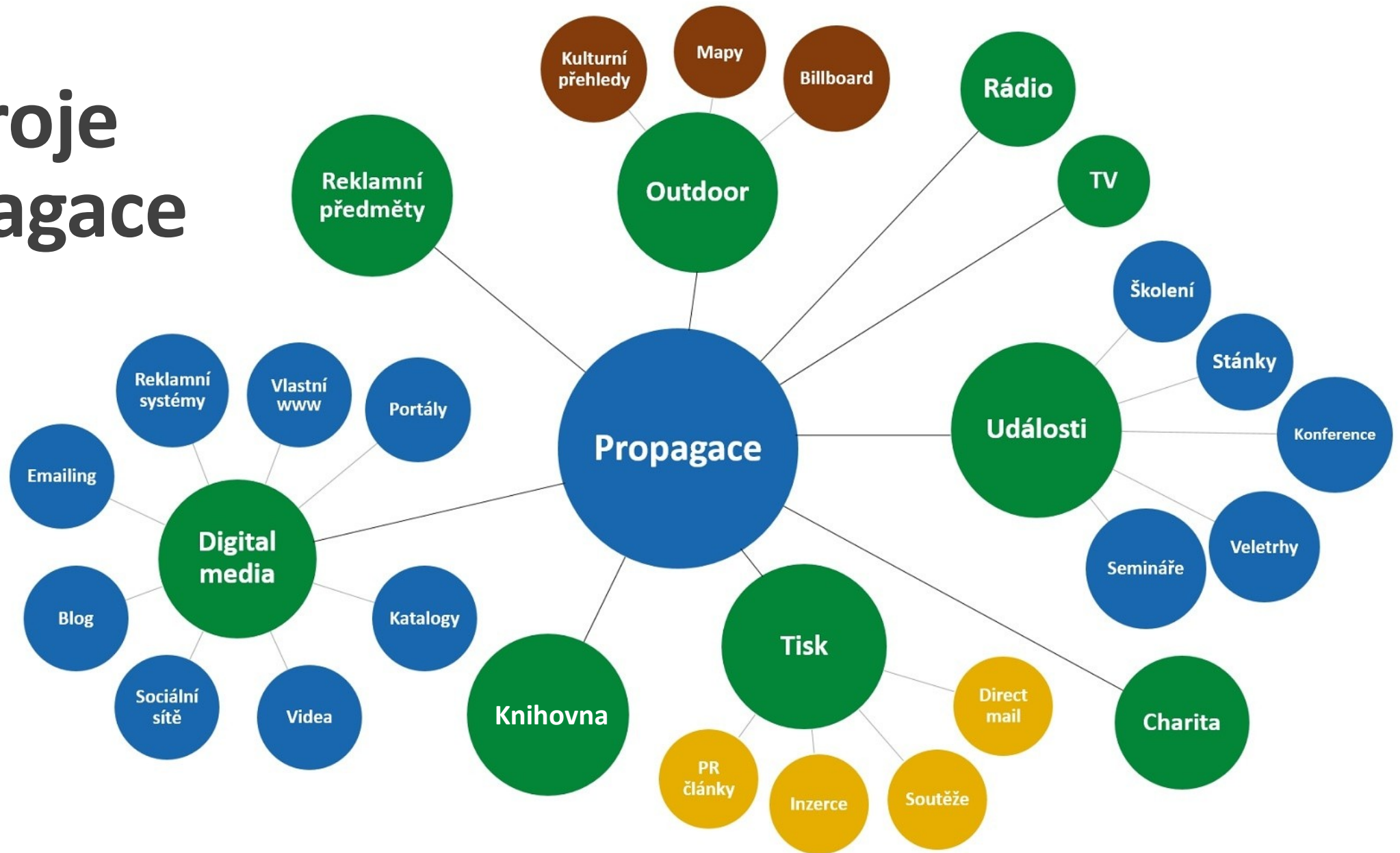
Library

CREATIVE

OL
CONTI

BE SO HAPPY

Nástroje propagace

PROPAGUJTE

**Skvělými
službami**

Použitá literatura

- ❑ STÖCKLOVÁ, Anna. *Organizace a ochrana knihovního fondu* [online]. Verze 1.0. Praha, 2008 [cit. 2011-09-13]. Dostupné z WWW po autentizaci: http://texty.jinonice.cuni.cz/studijni-texty/stocklova-anna/stocklova_04.pdf/attachment_download/file
- ❑ *Knihovnické minimum: příručka pro účastníky kurzu* [online]. Zlín, Krajská knihovna F. Bartoše, 2006 [cit. 2011-09-13]. Dostupné z: http://www.kfbz.cz/DOWNLOAD/km_prirucka.pdf
- ❑ *Národní knihovna České republiky* [online]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2006, 15.08.2007 [cit. 2011-09-13]. Ochrana knihovních fondů. Dostupné z: http://www.nkp.cz/pages/page.php3?page=weba_vlivy.htm
- ❑ McILWAINE, John. *Živelní pohromy a havárie: prevence a plánování: stručný manuál* [online]. Z angl orig. přel. M. Ressler. 1. vyd. Praha: Národní knihovna ČR, 2007. 67 s. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/docs/IFLA_zivelni_pohromy.pdf

Děkuji Vám za pozornost

Filozofická fakulta Masarykovy univerzity

Martin Krčál
krcal@phil.muni.cz